

Arbetsmarknadsutskottets yttrande**1978/79: 1 y****över propositionen 1978/79: 49 om vissa varvsfrågor jämte motioner***Till näringsutskottet*

Näringsutskottet har anmodat arbetsmarknadsutskottet att yttra sig över propositionen 1978/79: 49 om vissa varvsfrågor jämte motioner, såvitt gäller sysselsättningsåtgärder och regionalpolitiska åtgärder.

Utskottet*Bakgrund*

Varvsnäringen upplever i dag en allvarlig kris. Denna är främst orsakad av en alltför snabb ökning av fartygsproduktionen i början av 1970-talet, den långvariga lågkonjunkturen i industriländerna samt oljekrisen under åren 1973—1974. Överkapaciteten vid varven i världen är följaktligen betydande. Under de två senaste åren har nya order legat på en nivå som, mätt i dödviktston (dwt), är mindre än hälften av den aktuella leveransvolymen.

Vissa länder har redan vidtagit åtgärder för att anpassa produktionskapaciteten till efterfrågan. Sverige tillhör de länder som hittills dragit ned verksamheten mest. Under perioden 1:a kvartalet 1975—3:e kvartalet 1978 reducerades antalet sysselsatta vid de svenska varven med 26 %. Danmark och Nederländerna reducerade under samma period antalet varvssysselsatta med 30 resp. 27 %. Motsvarande tal för Japan, Västtyskland och Belgien var 15 %. Finland, England och Italien vidtog inte några nedskärningar under perioden.

Varvsländerna utanför Västeuropa och Japan har fördubblat sin produktion av fartyg under perioden 1970—1976. Denna snabba produktionsökning är i huvudsak hänförlig till några få länder som har ökat sin varvskapacitet kraftigt under senare år. Främst gäller detta Sydkorea, Brasilien och USA men även flera öststater, såsom Sovjetunionen och Polen.

Marknadsutsikterna för de svenska varven är mycket osäkra. Efterfrågan på fartyg väntas inte vända förrän några år in på 1980-talet. Samtidigt räknar man med fortsatt utbyggnad av ny varvskapacitet i länder utanför OECD-området under de närmaste åren. Härtill kommer svårigheterna för de svenska varven att konkurrera prismässigt med de stora varven i vissa utvecklingsländer, främst Sydkorea.

De stora varven

Enligt gjorda bedömningar beräknas marknaden för de svenska nybyggnadsvarven i början av 1980-talet ligga mellan 0 och 9 milj. produk-

tionstimmar. Det sannolika utfallet bedöms av företagen uppgå till 4—6 milj. timmar. F. n. är kapaciteten ca 12,8 milj. timmar.

I propositionen framhålls att en försiktighet i nedskärningen av de svenska varven är motiverad. Detta med hänsyn till att bedömningarna om framtiden är osäkra samt till varvens betydelse på de lokala arbetsmarknaderna. Utöver redan beslutad nedläggning av Eriksbergs Mekaniska Verkstad föreslås i propositionen att kapaciteten i ett första steg reduceras med minst 20 % jämfört med nivån vid utgången av år 1977. Nedskärningen skall vara genomförd vid utgången av år 1980. Förslaget innebär en neddragning av kapaciteten till 9 milj. arbetstimmar i slutet av år 1980.

Den föreslagna nedskärningen av kapaciteten vid de svenska storvarven innebär följande förändringar i fråga om antalet anställda:

	<i>Nuläge</i>	<i>31/12 1980</i>	<i>Differens</i>
Uddevallavarvet	3 300	2 600	— 700
Arendalsvarvet och Cityvarvet, Göteborg	6 400	5 000	—1 400
Öresundsvarvet, Landskrona	3 250	2 500	— 750

Härtill kommer att Kockums varv under sommaren redovisat planer på att minska antalet anställda inom fartygsproduktionen med ca 1 200 till ca 3 300 under en treårsperiod.

I propositionen redovisas vissa förslag när det gäller finansieringsfrågan för varven. Bl. a. föreslås att ytterligare statliga garantier för produktion av fartyg i egen regi inte längre skall kunna lämnas. Statens garantiengagemang avseende varvens direkta och indirekta fartygsinnehav föreslås bli avvecklat. Beställarstöd för att underlätta omstruktureringen av varvsindustrin bör enligt propositionen utgå även i fortsättningen. Stödet skall utgå för beställningar som görs före utgången av år 1979 och där fartyget levereras före utgången av år 1980. Dessutom skall finansiering av fartygsexporten underlättas. Slutligen kan nämnas att Svenska Varv AB föreslås få ett kapitaltillskott på 2 200 milj. kr. för att täcka förlusterna under åren 1978—1979.

Regeringens förslag har föranlett ett stort antal motioner.

Socialdemokraterna godtar, bl. a. mot bakgrund av bristande resurser att göra egna marknadsanalyser, i motionen 141 regeringens förslag till neddragningstakt för de närmaste två åren. Däremot är man inte beredd att acceptera de personalpolitiska konsekvenser som skulle bli följden av en omedelbar anpassning av arbetsstyrkan till denna nivå. Därför föreslås att alla de f. n. anställda vid varven på de fyra orterna skall garanteras fortsatt anställning t. o. m. år 1980. Till den senare frågan om en s. k. sysselsättningsgaranti återkommer utskottet senare i framställningen.

Nils Åsling m. fl. (c) beklagar i motionen 143 att regeringen inte

är beredd att ta de offensiva grepp som behövs för en omstrukturering av varvsnäringen. I motionen föreslås därför att en varvskommission tillsätts som omgående kan ta itu med de problem som förestår inom varvsverksamheten. Representanter för staten, varvsledningarna och fackföreningsrörelsen bör enligt förslaget ingå i kommissionen. Parlamentariska inslag i kommissionen bör även övervägas. Enligt motionärerna bör i kommissionens arbete också ingå att bedöma de mindre och medelstora varvens framtida produktionskapacitet och verksamhetsinriktning. En proposition bör därefter läggas fram under hösten 1979. I avvaktan härpå bör riksdagen begränsa beslutet om nedskärningen av storvarvens produktionskapacitet till vad som kan anses erforderligt med hänsyn till ordrläge och allmänna marknadsförutsättningar för det närmaste året.

Moderata samlingspartiet anser i motionen 137 att kapaciteten vid storvarven bör skäras ned med ca 50 % under en treårsperiod. I motionen hänvisas bl. a. till en inom ekonomidepartementet framtagen företags- och samhällsekonomisk analys, enligt vilken en halvering av nuvarande kapacitet är samhällsekonomiskt motiverad. Kapacitetsminskningen bör enligt motionärerna ske någorlunda jämnt över treårsperioden. Vid utgången av varje kalenderår bör emellertid en bedömning av läget ske och genomförda åtgärder värderas.

Vänsterpartiet kommunisterna och arbetarpartiet kommunisterna avvisar i motionerna 142 resp. 128 varje förslag som innebär neddragning av varvskapaciteten.

Som framgår av propositionen och motionerna är uppfattningarna delade om takten för neddragningen av varven. Enighet råder däremot om att omfattande insatser behöver sättas in i varvsregionerna för att hävda sysselsättningen under den omställning av storvarven som under alla omständigheter måste genomföras. Utskottet noterar också att de förslag till medelstilldelning för sysselsättningskapande åtgärder som presenteras i propositionen har ett brett parlamentariskt stöd. Utskottet anser sig mot denna bakgrund kunna behandla olika förslag till åtgärder utan att därför ta ställning till hur mycket och i vilken takt varven skall skäras ner.

De mindre och medelstora varven

De mindre och medelstora varven sysselsätter f. n. ca 4 600 personer. Storleken på företagen varierar kraftigt från Karlskronavarvet med ca 1 600 anställda till Marinteknik AB med ca 60 anställda. Den sammanlagda omsättningen uppgick år 1977 till omkring 750 milj. kr.

Även denna kategori svenska varv har betydande problem. Ett skäl härtill är att deras traditionella verksamhet som underleverantörer till storvarven i stort sett upphört. Lönsamheten har varit otillfredsställande under de senaste fyra åren, och någon förbättring kan inte väntas de närmaste åren.

Enligt propositionen bör kapaciteten skäras ned med 30 % de närmaste åren. Branschen bör själv vidta lämpliga åtgärder för att åstadkomma den önskvärda kapacitetsreduktionen. I propositionen framhålls dock att en nedläggning av enskilda varvsanläggningar bör övervägas.

I propositionen föreslås att 14,5 milj. kr. anvisas på tilläggsbudget I för bidrag till de mindre och medelstora varven för innevarande budgetår. Medlen utbetalas när lämpliga åtgärder för att uppnå den önskvärda kapacitetsminskningen har överenskommit.

Socialdemokraterna anser i motionen 141 att regeringens förslag när det gäller de mindre och medelstora varven är dåligt underbyggt. Dessa varvs problem och utvecklingsmöjligheter bör därför närmare utredas i en speciell varvskommission.

I motionen 143 föreslår även Nils Åsling m. fl. (c) en fortsatt utredning av de aktuella varvens framtid. Motionärerna vill, som tidigare nämnts, att detta skall ske inom den varvskommission som centerpartiet förordar. En eventuell reducering av produktionskapaciteten under år 1979 bör begränsas till vad som kan bedömas som nödvändigt med hänsyn till orderläge och småvarvens allmänna marknadsförutsättningar, menar motionärerna.

Moderata samlingspartiet avvisar i motionen 137 tanken på en generell, av statsmakterna styrd nedtrappning av kapaciteten i de mindre och medelstora varven. Dessa varv bör ges ett i förhållande till de statligt ägda varven likvärdigt stöd. Motionärerna förutsätter vidare att de mindre och medelstora varven individuellt anpassar sig till den speciella varvskonjunktur som råder för de fartygsprodukter som dessa tidigare inriktat sig på och att de struktur- och kapacitetsförändringar som kan komma i fråga för dessa varvsföretag sker på företagsekonomiska grunder.

Vänsterpartiet kommunisterna och arbetarpartiet kommunisterna avvisar i motionerna 142 resp. 128 tanken på neddragning av även denna varvskategori.

Enligt utskottets uppfattning finns det sysselsättningsskäl som talar för att de mindre och medelstora varven blir föremål för ytterligare utredning innan man tar ställning till kapacitetsfrågor m.m. Utredningsarbetet, vilket även bör innefatta arbetsmarknads- och regionalpolitiska konsekvenser av nedskärningar av verksamheten, bör bedrivas med sikte på att beslut kan fattas senast hösten 1979. Under mellantiden kan det bli aktuellt med förstärkta arbetsmarknadspolitiska insatser. I den mån det på någon ort skulle behövas insatser utöver vad som är möjligt med nuvarande medel räknar utskottet med att regeringen återkommer till riksdagen. Dessutom bör regeringen, såsom föreslås i motionen 141, vara oförhindrad att vid behov sätta in temporärt stöd av den typ 75 %-bidraget utgör. Därvid får självfallet göras erforderliga justeringar i bidragsvillkoren så att bidraget kan utgå till de mindre och medelstora varven.

Med det ovan gjorda ställningstagandet om ny utredning finns det inte anledning att gå närmare in på motionen 70 av Lars Schött m. fl. (m, c) i vilken de mindre och medelstora varven längs ostkusten särskilt uppmärksammas.

Regional- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder m. m.

Utskottet går härnäst över till att behandla de i propositionen redovisade förslagen till regional- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder i berörda varvsregioner.

I propositionen framhålls att speciella åtgärder krävs i varvsregionerna, utöver de betydande insatser som satts in för att värna om sysselsättningen i landet i övrigt.

För att öka sysselsättningen i varvsregionerna föreslås att resurser sätts in, motsvarande 995 milj. kr. Medlen avser bl. a.

- regionalpolitiskt stöd
- utökade resurser till de regionala utvecklingsfonderna
- bildande av investmentbolag för att främja företagsetableringar eller utvidgningar
- varvens utveckling av alternativ produktion
- stöd till u-landsbeställningar från svenska varv
- stöd till vissa omfattande och kostnadskrävande industriella projekt med stort risktagande

Därutöver föreslås arbetsmarknadspolitiska insatser främst i form av tidigareläggning av statliga beställningar.

Innan utskottet tar upp vissa enskildheter i regeringens förslag behandlar utskottet det yrkande till *sysselsättningsgaranti* som framställs av socialdemokraterna i motionen 141. Förslaget innebär i korthet att alla de f. n. anställda vid varven på de fyra stora varvsorterna skall garanteras fortsatt anställning t. o. m. år 1980. Enligt motionärerna bör därför en särskild, från den löpande produktionen skild organisation bildas vid resp. varv. Till denna organisation skall enligt förslaget successivt föras den personal som blir övertalig genom kapacitetsneddragningen och rationaliseringsåtgärder. Den berörda personalen behåller därmed sin anställning i företaget. För denna personal avses särskilda åtgärder sättas in, exempelvis utbildning. Genom systemet med sammanhållna enheter för den övertaliga personalen förbättras också i hög grad möjligheterna att nå framgång med de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, anför motionärerna.

I motionen har kostnaderna för garantin för perioden t. o. m. år 1980 uppskattats till ca 300 milj. kr., varav 50 milj. kr. för innevarande budgetår. Ett särskilt anslag föreslås bli uppfört på statsbudgeten för detta ändamål benämnt Särskilda sysselsättningsinsatser vid varven. Slutligen framhålls i motionen att den verkliga samhällsutgiften för dessa åtgärder blir väsentligt mindre — om ens någon.

Utskottet kan inte godta motionsförslaget som innebär att man skjuter svårigheterna framför sig. Ett genomförande av förslaget skulle kunna få olyckliga effekter på det sättet att det kan motverka att arbetstagare utnyttjar de möjligheter som kan finnas att gå över till andra branscher. Man kan inte heller bortse från att det skulle skapa ett farligt prejudikat på svensk arbetsmarknad. Med hänvisning till det anförda och till de omfattande sysselsättningskapande åtgärder som föreslås i propositionen avstyrks motionsyrkandet om en sysselsättningsgaranti.

I detta sammanhang vill utskottet i anslutning till motionen 40 av Rune Torwald m. fl. (c) betona vikten av ett nära samarbete mellan arbetsförmedlingen och varvens personalavdelningar så att man når bästa möjliga resultat för den enskilda individen.

Utskottet tar härefter upp de regional- och arbetsmarknadspolitiska förslag regeringen presenterar.

Det *särskilda regionalpolitiska stödet* skall enligt propositionen uppgå till 300 milj. kr. och lämnas i kommuner som ingår i Göteborgs, Landskronas, Malmös och Uddevallas lokala arbetsmarknader. Regeringen skall närmare ange vilka kommuner som skall ingå i dessa s. k. varvsregioner. Det skall vidare ankomma på regeringen att besluta om fördelningen av stödet mellan regionerna.

För stödet skall gälla samma regler som gäller för lokaliseringsslån till verksamhet utanför det allmänna stödområdet enligt förordningen (1970: 180, omtryckt 1978: 573) om statligt regionalpolitiskt stöd. Länsstyrelserna avses få besluta om stöd vid investeringar som uppgår till högst 3 milj. kr., arbetsmarknadsstyrelsen vid investeringar mellan 3 och 8 milj. kr., medan regeringen beslutar i de fall investeringarna överstiger 8 milj. kr.

Med hänsyn till arbetsmarknadssituationen i Uddevallaregionen föreslås att regionalpolitiskt stöd skall kunna lämnas i denna region även i form av bidrag till byggnadsinvesteringar. Bidragsandelen föreslås dock begränsas till högst 10 % av stödberättigade investeringar. 10 milj. kr. av de nämnda 300 milj. kr. avdelas för detta ändamål.

Avsikten är även att kommuner med underleverantörer till varven utanför varvsregionerna skall kunna utnyttja det regionalpolitiska stödet då sysselsättningsproblemet uppstår.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i denna del.

Frågan om regionalpolitiskt stöd för byggnadsinvesteringar i Uddevallaregionen tas upp i motionen 132 av Kjell Mattsson m. fl. (c). Motionärerna vill att uppförande av industrihus för uthyrning skall ingå bland stödberättigade projekt.

Utskottet är inte berett att biträda detta förslag utan hänvisar till de regler som finns för att stödja uppförande av industrihus som beredskapsarbete eller över ett särskilt anslag.

För att stärka möjligheterna till regionala och lokala initiativ föreslås

i propositionen att de *regionala utvecklingsfonderna* i de berörda länen erhåller ökade resurser samt att *särskilda investmentbolag* bildas för vardera Göteborgsregionen, Uddevallaregionen och Malmö-Landskronaregionen.

Till de regionala utvecklingsfonderna beräknas 30 milj. kr. i medelstillskott. De ökade resurserna som de regionala utvecklingsfonderna i länen härigenom får bör enligt propositionen främst användas i de kommuner där särskilt regionalpolitiskt stöd kan lämnas enligt regeringens beslut. Stödet från utvecklingsfonderna skall följa de regler som gäller för fondernas ordinarie verksamhet.

Till de nya investmentbolagen beräknas 75 milj. kr. för aktieteckning och bidrag. Investmentbolagens uppgifter skall vara att stödja den industriella utvecklingen i regionen. De bör enligt propositionen utveckla egna projekt samt finansiellt stödja nyetablering och expansion av företag genom bl. a. aktieteckning.

I den socialdemokratiska partimotionen 141 föreslås en annan konstruktion av anslagen till investmentbolagen. Motionärerna vill att utvecklingsfonderna skall få även de medel som reserveras för investmentbolagen. Det får sedan bli fondernas sak att avgöra om investmentbolag skall bildas särskilt och hur omfattande verksamheten skall bli.

Utskottet ansluter sig till propositionen när det gäller den sammanlagda nivån för bidragen till utvecklingsfonderna och investmentbolagen. Utskottet ansluter sig vidare till förslaget i den socialdemokratiska motionen att samtliga medel skall kanaliseras via utvecklingsfonderna.

För att uppnå största möjliga effekt av samhällets arbetsmarknadspolitiska och näringspolitiska insatser krävs en *regional samordning*. I propositionen föreslås att det skall ske genom inrättande av särskilda arbetsgrupper. För Göteborgsområdet finns redan organisatoriska anordningar inom ramen för Göteborgsdelegationen. Motsvarande arbetsgrupper föreslås bli inrättade i Uddevallaregionen och för den gemensamma Malmö- och Landskronaregionen. I grupperna skall ingå representanter för länsstyrelse, länsarbetsnämnd, regional utvecklingsfond samt de investmentbolag som kan komma att bildas. Vidare är avsikten att företrädare för kommuner, företag och fackliga organisationer på lämpligt sätt skall knytas till grupperna.

Det krävs även en *central samordning* av insatserna i varvsregionerna. I dag finns en samordningsgrupp knuten till delegationen för etableringsfrågor inom industridepartementet. Delegationen bedriver f. n. bl. a. viss service med produktsökning i utlandet åt arbetsgrupper eller delegationer som finns inrättade i ett flertal län. I propositionen föreslås att den verksamheten även bör utökas till att omfatta de nya regionala arbetsgrupperna i varvsläna. Delegationen för etableringsfrågor bör vidare enligt propositionen få samordningsansvaret för den produkt-sökande verksamhet som bedrivs inom investmentbolagen, de regionala

arbetsgrupperna, utvecklingsfonderna, statens industriverk och styrelsen för teknisk utveckling.

För etableringsdelegationens arbete och för redan verksamma grupper i länen har tidigare anvisats 13 milj. kr. Ytterligare 5,5 milj. kr. föreslås nu bli anvisade till följd av den planerade utökningen av verksamheten i varvsregionerna.

Regionala arbetsgrupper finns redan som tidigare sagts i ett stort antal län med sysselsättningsproblem. Med tanke på den planerade omställningen inom den svenska varvsindustrin anser utskottet det naturligt att sådana grupper tillskapas även i de här berörda regionerna. Utskottet tillstyrker även att 5,5 milj. kr. tillskjuts anslaget Åtgärder i etableringsfrämjande syfte i vissa län för innevarande budgetår. Det tillskjutna beloppet bör dock inte avse varvsregionerna exklusivt. Av medlen bör få täckas bl. a. kostnader för arbetsgrupperna i Jämtlands och Gävleborgs län.

I moderata samlingspartiets motion 137 ifrågasätts om det ansvar etableringsdelegationen föreslås bli tilldelat ryms inom ramen för det departementala system som vi har i vårt land.

Motionärerna anser det därför angeläget att riksdagen får en fullständig redovisning av de ansvars- och beslutslinjer som nu tillämpas och avses bli tillämpade inom den utvidgade delegationen för etableringsfrågor. Det bör också klargöras hur gränsdragningen är avsedd att ske mellan delegationen och industriverket samt andra ämbetsverk. En utredning av dessa frågor bör snarast möjligt komma till stånd under medverkan av förslagsvis riksrevisionsverket. Motionärerna vill att frågan därefter skall redovisas för riksdagen.

Utskottet finner det naturligt med en viss central samordning av insatserna, bl. a. för att undvika dubbelarbete. Med hänsyn till det angelägna i att verksamheten kommer i gång utan dröjsmål är det värdefullt att kunna lägga samordningsuppgifterna på ett befintligt organ, etableringsdelegationen, som f. ö. redan har arbetsuppgifter på området. Erfarenheter av verksamheten får avgöra om det finns behov att ompröva den aktuella konstruktionen. Utskottet finner inte skäl föreslå att man redan i dag skall sätta i gång en undersökning. Motionsyrkandet härom avstyrks följaktligen.

Till ett anslag, benämnt Bidrag till sysselsättningsåtgärder inom varvsregionerna, föreslås att 265 milj. kr. tas upp på tilläggsbudget I för budgetåret 1978/79. I den summan ingår tidigare anvisade 25 milj. kr. för alternativa produkter vid varven.

Medlen skall enligt propositionen användas för att vid behov ytterligare förstärka investmentbolag och regionala utvecklingsfonder, för att ytterligare stödja alternativ produktion vid varven samt för att efter beslut av regeringen i särskilda fall stödja projekt som är särskilt omfattande.

Utskottet har ingen erinran mot detta anslag.

Utskottet instämmer även i vad i propositionen anføres om att stödinsatserna skall avbrytas när arbetsmarknaden i en region åter fungerar normalt. Som framhålls i propositionen bör vidare beslut om stöd till ett enskilt företag kunna villkoras av att viss sysselsättningsnivå upprätthålls. Även andra villkor skall kunna ställas.

Som tidigare nämnts innefattar de arbetsmarknadspolitiska insatserna bl. a. *tidigareläggningar* av ett betydande antal *statliga beställningar*. Även vissa större statliga anläggningsprojekt föreslås bli tidigarelagda. En förutsättning för att dessa senare arbeten skall kunna komma till stånd under detta budgetår är enligt propositionen att projekten kan bedrivas med i första hand övertalig varvpersonal. Tidigareläggning av vissa arbeten m. m. till en kostnad av drygt 1 200 milj. kr. beräknas vara möjliga att genomföra. Cheferna för berörda departement avser att senare återkomma till regeringen med förslag härom.

Vidare föreslås att vissa arbeten i samband med utbyggnaden av Göteborgs hamn skall kunna ske som beredskapsarbeten.

Slutligen framhålls betydelsen av den fortsatta utbyggnaden av den arbetsförmedlande verksamheten.

Förslaget om tidigareläggningarna av statliga beställningar har föranlett ett antal motioner.

I motionen 137 av Gösta Bohman m. fl. (m) framhålls att de föreslagna tidigareläggningarna inte bör reserveras för enbart de statliga storvarven. I många fall kan mindre och medelstora varv vara lämpligare tillverkare av de här aktuella fartygen, anser motionärerna.

Utskottet kan för sin del inte finna att det i propositionen anges att de mindre och medelstora varven skall vara utestängda från möjligheten att få tidigarelagda beställningar från staten. Hur de konkreta ordena skall läggas ut får ske efter en bedömning i varje enskilt fall. Utskottet utgår därvid från att samtliga varv kan bli aktuella i det sammanhanget. Som framgår av det anförda finns det inte skäl att föreslå någon åtgärd på grund av motionsyrkandet.

I den socialdemokratiska partimotionen 141 framhålls att det är angeläget att de redovisade projekten snarast kommer i gång. Det bör emellertid inte föreskrivas att projekt skall utföras av övertalig varvpersonal. Samma regler som i övrigt gäller för beredskapsarbeten och tidigarelagda statliga industribeställningar bör gälla även för dessa arbeten. Något yrkande i frågan återfinns inte i motionen.

Utskottet kan inte dela motionärernas uppfattning. Huvudändamålet med systemet med tidigarelagda statliga order är att upprätthålla sysselsättningen i företag som har akuta svårigheter. Detta passar bra in på varv som har övertalig personal. Utskottet ansluter sig till resonemanget i propositionen på denna punkt.

Synpunkter på *genomförandet av enskilda projekt* redovisas i fyra

motioner. I motionen 67 av Lennart Nilsson m. fl. (s) begärs att järnvägslinjen Munkedal—Lysekil skall upprustas oavsett personalsituationen vid varven. Ivar Högström m. fl. (s) anser i motionen 84 att Lunde Varv i Ådalen bör komma i fråga för byggandet av de medelstora miljöskyddsfartyg som aviseras i propositionen. Den i propositionen föreslagna omläggningen av järnvägslinjen Halmstad—Getinge bör enligt motionen 85 av Ella Johnsson (c) inte komma till stånd. Slutligen anser Kjell Mattsson m. fl. (c) i motionen 132 att även hamninvesteringar bör tillkomma som arbetsmarknadspolitiskt projekt.

Enligt utskottets uppfattning bör det ankomma på regeringen och arbetsmarknadsmyndigheterna att ta ställning till de enskilda objekten. När det gäller hamninvesteringar vill utskottet erinra om möjligheterna till beredskapsarbeten för sådana projekt, vilket f. ö. även anges i propositionen när det gäller Göteborgs hamn.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet här aktuella motionsyrkanden.

I motionen 127 av Hugo Bengtsson m. fl. (s) begärs omedelbara åtgärder för att klara yrkesutbildning och omskolning på varvsorterna. Erforderliga medel härför föreslås kunna tas från anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder.

Som framhålls i motionen har under åren en omfattande yrkesutbildning bedrivits inom de stora varven med nära anknytning till pågående produktion. Utbildningen har främst tagit sikte på att utbilda ungdomarna till yrken som varvet i fråga har behov av. Åtskilliga yrkesområden har varit representerade, t. ex. plåtslagare, snickare, elektriker och svetsare.

Utskottet instämmer med motionärerna i att utbildningsavdelningarna vid dessa företag kan vara en tillgång för att klara och överbrygga den nuvarande varvskrisens följdverkningar. Utskottet utgår från att den här typen av utbildning på varven bedrivs i nära samverkan med arbetsmarknadsmyndigheterna. Det finns tidigare en samverkan på detta område bl. a. inom ramen för den s. k. 25-kronan. Med hänvisning till det anförda bör motionen inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I detta sammanhang tar utskottet upp motionen 130 av Torsten Karlsson (s). I motionen begärs *en kartläggning av följderna av omstruktureringen inom varvsindustrin för varvens underleverantörer*. Varven anlitar traditionellt ett stort antal underleverantörer och det ligger i sakens natur att dessa drabbats och drabbas hårt av krympningen av varvsindustrin. Detta har i sin tur fått arbetsmarknadsproblem på en del orter.

Utskottet har sympatier för motionen och utgår från att frågan uppmärksammas under det fortsatta arbetet med varvsfrågorna inom regeringens kansli. Utskottet vill dessutom erinra om att i propositionen föreslås att till kommuner med underleverantörer till varven skall kunna

utgå regionalpolitiskt stöd om sysselsättningsproblem uppstår även om kommunerna ligger utanför varvsregionerna. Utskottet vill understryka uttalandet i propositionen. Någon särskild åtgärd på grund av motionen synes inte erforderlig.

I tre motioner aktualiseras *avgränsningen av Uddevallaregionen*. Skälet härtill anges vara bl. a. den beskrivning av regionen som presenteras i propositionen och som innebär att Trollhättans och Vänersborgs kommuner inräknats.

Som framgår av propositionen måste man räkna med betydande svårigheter att i Uddevallaregionen ta fram nya arbetstillfällen som kompenserar bortfallet av varvsarbeten. Som framgår ovan föreslås därför vissa speciella insatser i denna region, som exempelvis regionalpolitiskt stöd i form av bidrag till byggnadsinvesteringar.

När det gäller avgränsningen av regionen förefaller det rimligast i det nu aktuella relativt korta tidsperspektivet att Trollhättan och Vänersborg inte tas med. Enligt länsstyrelsen bör i Uddevallaregionen inräknas Uddevalla, Munkedal, Lysekil, Sotenäs, Orust samt Färgelanda. Utskottet har inte något att erinra mot denna avgränsning. Med det anförda har utskottet besvarat motionerna 69 av Lennart Nilsson m. fl. (s), 132 av Kjell Mattsson m. fl. (c) samt 138 av Torkel Lindahl (fp), som inte bör föranleda någon åtgärd.

Vad ovan anförts visar att man på olika plan kommer att arbeta med sysselsättningsproblemen på varvsorterna, bl. a. inrättas särskilda regionala grupper härför. Utskottet kan inte finna att det därutöver finns behov av att ta fram speciella sysselsättningspolitiska program för varvsorterna och avstyrker därför yrkandet därom i motionen 142 av Lars Werner m. fl. (vpk).

Sammanfattningsvis i anslagsfrågorna tillstyrker utskottet de förslag till medelsanvisning som ovan prövats med den ändring som angivits beträffande de särskilda medlen för de föreslagna investmentbolagen.

Stockholm den 7 december 1978

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

ELVER JONSSON

Närvarande: Elver Jonsson (fp), Bengt Fagerlund (s), Alf Wennerfors (m), Torsten Stridsman (c), Birger Nilsson (s), Gördis Hörnlund (s), Erik Johansson i Simrishamn (s), Filip Fridolfsson (m), Ingrid Ludvigsson (s), Arne Fransson (c), Bernt Nilsson (s), Pär Granstedt (c), Anna-Greta Leijon (s), Eric Hägelmark (fp) och Olof Johansson (c).

Avvikande meningar

1. Sysselsättningsgaranti

av Bengt Fagerlund, Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Anna-Greta Leijon (alla s) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar "Utskottet kan" och slutar "en sysselsättningsgaranti" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i den socialdemokratiska partimotionen kan mycket stora sysselsättningsproblem på de berörda orterna endast undvikas om det personalöverskott som uppkommer vid varven stegvis minskas under en längre tidsperiod. Starka skäl talar följaktligen för att alla som f. n. är anställda vid varven på de fyra varvsorterna skall garanteras fortsatt anställning t. o. m. år 1980. En sådan ordning skapar, som socialdemokraterna framhåller, ett rådrum som måste utnyttjas för kraftfulla åtgärder med syfte att underlätta en övergång till nya och varaktiga arbeten för dem som blir övertaliga vid varven.

Motionen 141 bör bifallas i här aktuell del.

2. Delegationen för etableringsfrågor

av Alf Wennerfors (m) och Filip Fridolfsson (m) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 8 som börjar "Utskottet finner" och slutar "avstyrks följaktligen" bort ha följande lydelse:

Etableringsdelegationens ansvarsområde har utvidgats successivt sedan den tillkom. Nu föreslås i propositionen att ytterligare uppgifter skall läggas på delegationen, bl. a. samordning av den produktsökande verksamhet som olika organ bedriver.

Mot denna bakgrund delar utskottet motionärernas uppfattning att den aktuella konstruktionen bör omprövas. Det kan ifrågasättas om de långtgående uppgifter delegationen tilldelas ryms inom ramen för vårt departementala system och står i överensstämmelse med principerna för svensk statsförvaltning.

Enligt utskottets uppfattning är det angeläget att riksdagen får en fullständig redovisning av de ansvars- och beslutslinjer som nu tillämpas och avses bli tillämpade inom den utvidgade delegationen för etableringsfrågor. Det bör därvid klarläggas hur gränsdragningen är avsedd att ske mellan delegationen och industriverket samt andra ämbetsverk. Som framhålls i motionen bör detta arbete komma till stånd snarast möjligt och resultatet redovisas för riksdagen.

Motionen 137 bör bifallas i här aktuell del.

3. Statliga industribeställningar

av Bengt Fagerlund, Birger Nilsson, Gördis Hörnlund, Erik Johansson i Simrishamn, Ingrid Ludvigsson, Bernt Nilsson och Anna-Greta Leijon (alla s) som anser att den del av utskottets yttrande på s. 9 som börjar "Utskottet kan inte" och slutar "denna punkt" bort ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare i framställningen tillstyrkt det socialdemokratiska förslaget om en sysselsättningsgaranti för personalen vid storvarven. Därmed ökar förutsättningarna att mer långsiktigt lösa de problem för varvpersonalen som förestående neddragning av varvkapaciteten innebär.

De kortsiktiga dellösningar som regeringen föreslår i form av tidigareläggning av vissa statliga anläggningsprojekt bör enligt utskottets uppfattning komma till stånd utan krav på att arbetena skall bedrivas med i första hand övertalig varvpersonal. Som framhålls i motionen bör samma regler som i övrigt gäller för beredskapsarbeten och statliga stödbeställningar, som innebär tidigareläggning gälla även för dessa arbeten. I sammanhanget bör erinras om att betydande antal byggnads- och anläggningsarbetare i dag är arbetslösa i varvsregionerna.

Särskilt yttrande

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder

av Alf Wennerfors (m) och Filip Fridolfsson (m) som anför:

I vår partimotion 137 tillstyrker vi de åtgärder som föreslås för att förbättra sysselsättningen i varvsregionerna. Vi framhåller i det sammanhanget även att sysselsättningspolitiken under 1970-talet kommit att få i vissa hänseenden statistiska effekter. I motionen framhåller vi därför att det är betydelsefullt att arbetsmarknadspolitiken får en sådan inriktning att den främjar arbetskraftens övergång från branscher som bedöms på sikt sakna utvecklingsmöjligheter till företag och branscher som har framtiden för sig.

Vår syn i denna fråga redovisas mer utförligt i arbetsmarknadsutskottets betänkande AU 1978/79: 15. Vi hänvisar härtill.

